

Erdészeti gyűjtemények X.

Jelvények és kitűzők

A jelvények felsőruházatra kitzűzhető kisméretű, színes ruhadíszek, amelyek jelezhetik az adott személy érdeklődési körét, hovatartozását és tagságát. Emellett alkalmasak különleges teljesítmények, eredmények, díjak és rangok bemutatására is. Készülhetnek fémből, bőrből, újabban műanyagból is. A ruházaton hordható jelvények, kitüntetések témakörével a *falerisztika* tudománya foglalkozik.

A jelvények történetének kezdetei a középkorig vezetnek vissza. Hazánkban elsőként 1899-ben kezdte meg működését az Első Magyar Tűzzománc Kézeltőgyár és Jelvénygyár. A jelvények első reneszánsza az 1920-as években kezdődött az iskolajelvényekkel, amelyeknek két fő típusa ismert, a sapkajelvényeké és a ruhára tűzhető fazonjelvényeké.

A II. világháborút követően, 1949-től Magyarországon is jellemzővé vált, más szocialista országokhoz hasonlóan a Szovjetunió másolása a kitüntetések és a jelvények területén is. Az 1953-ban teljesen átalakított magyar kitüntetési rendszer a legpontosabban követte a Szovjetunió rendszerét. A politikai rendszerhez hasonlóan a hazai gazdaság ágazatai is saját kitüntetés-rendszereket hoztak létre. A jelvényeknek különösen az elmúlt politikai rendszerben volt nagy divatja, kalapokra vagy a felsőruházatra tűzve tömegesen hordták.

A II. világháborút követő évtizedekben elképesztő mennyiségű kitüntetés, jelvény készült hazánkban is. Ennek oka, hogy nagyon sokan készítettek, adtak ki ilyeneket. A politikai rendszer mellett a hadsereg, ifjúsági szervezetek, az egyes ágazatok, cégek, sportegyesületek stb. is készítettek jelvényeket. Ezzel is magyarázható, hogy a bélyegekhez hasonló, átfogó katalógus a jelvények esetében nem létezik. Kitüntetéseket, jelvényeket lehet gyűjteni valamilyen tematika (pl.: sport, katonaság), vagy kor szerint is. Hazánkban a jelvénygyűjtőknek is népes, de egyre korosodó tábora létezik.

A tengernyi hazai kitüntetés és jelvény igen csekély mennyisége köthető az erdész szakmához, ezek közül mutatok be néhányat.

A szolgálati jelvények közül az általam ismert legrégebbi az erdőőrök által a két világháború között, ruhán hordott közel tenyérnyi méretű erdőőri jelvény. A II. világháború után az er-

Erdész szolgálati jelvény Kádár-címerrel

dészek is kaptak szolgálati jelvényeket, amelyek a korszaknak megfelelő címerrel készültek. A legújabb erdészeti szakszemélyzetes jelvényt éppen az idén cserélték le. Az erdészek az előző rendszerben a szolgálati jelvény mellett a kabát hajtókán és sapkákon hordható erdész csillagokat is viseltek.

Kabáthajtókán hordott erdészcsillagok

Az erdész szakmában is készültek ruhára tűzhető szakmai kitüntetések. Ide sorolhatóak az „Erdészet kiváló dolgozója” kitüntetések, amelyeknek szintén többféle típusa ismert. A nagyobb méretű, de ruhán hordható kitüntetések szerves tartozéka volt egy hasonló formájú, de jóval kisebb méretű kitűző is.

A 160 éves Országos Erdészeti Egyesület tevékenységéhez talán a legtöbb

Erdészet kiváló dolgozója kitüntetés a kisméretű kitűzővel (Fotó: dr. Sárvári János)

szakmai jelvény köthető. A közismert egyesületi jelvény szélén, piros körben „ORSZ. ERDÉSZETI EGYESÜLET”, alatta az alapítás éve „1866” látható. A körön belül fehér alapon zöld erdészcsillag található. Az első változata az

OEE-jelvények

Erdészcsillag-kitűzők

1930-as évekből ismert. Azóta többféle kivitelben készült, legújabbban már műanyagból is. Ezüst erdészcsillag kitűzők is több alkalommal készültek. A legutóbbi, ezüsből készült változat még napjainkban is megvásárolható az egyesületünk központjában vagy megrendelhető az egyesületi honlapon.

Az egyesület legmagasabb elismeréseire, így a Bedő Albert-émlékéremhez is jár egy 18 karátos aranyból készült kör alakú jelvény. Ennek közepén mélyzöld erdészcsillag, felette „OEE”, alatta pedig a „BEDŐ-DÍJ” felirat olvasható. Hasonló jelvényt kapnak a Kaán-Károly-émlékérem és a Decret József-émlékérem kitüntetettjei is.

A Bedő-díj jelvénye

Az Országos Erdészeti Egyesület vándorgyűléseire is készültek jelvények. Az első, általam ismert jelvény az 1940-es kassai közgyűlésre készült. A II. világháború után megrendezett vándorgyűlések jellemző ajándéka volt a jelvény, amelyet később a résztvevők a kalapjukba vagy az egyenruhájukra tűzve

A Kassai közgyűlés jelvénye

hordtak. Ebből a korból az első ismert jelvény az 1958-as pécsi vándorgyűlésre készült. A Nyírádi-Rácznéféle szakirodalom a következő évtizedekből húszfelét mutat be. Még az 1998-as nagykanizsai vándorgyűlésre is készült jelvény, igaz ez már műanyagból.

OEE vándorgyűlések jelvényei

A nagykanizsai vándorgyűlés jelvénye

A jelvények sajátos csoportját képezik a törzsgárdajelvények. Számos erdőgazdaság ismerte el az 5-10-20 éve az adott cégnél dolgozókat különböző jelvényekkel. Mellettük például az ERDÉRT vállalat is adományozott ilyet a dolgozóinak. Egykor az OEE is elismerte a 20–30 éves tagsági viszonytal rendelkezőket olyan egyesületi jelvényvel, amely közepén, az erdészcsillagban a fenti évszámok láthatóak. Emellett némelyik erdőgazdaságnak céges jelvényei is voltak, de többek között pl. az ERTI-nek is volt ilyen.

A jelvények kiadásából természetesen az oktatási intézmények sem maradhattak ki. A két világháború között a megcsonkított országban két középfokú erdészeti tanintézmény létezett, az esztergomi és a királyhalmi (ma Ásotthalom). A kis tanulói létszám miatt a jelvényeik is meglehetősen ritkák. Alerdész-képzés 1935–45 között folyt a két iskolában. Ebben az időszakban Bocskai-típusú sapkát hordtak a tanulók, amelyet jelvény díszített. A II. világháborút követően a középiskolák tanulói és a soproni egyetemisták is hordtak jelvénye-

A Királyhalmi Alerdész szakiskola jelvénye (balról) és alerdész szakiskolák sapkajelvénye

A Bedő Albert Erdészeti Szakképző Iskola jelvénye a 2010-es évekből

ket, de a rendszerváltozás után is készültek még jelvények, például az ásothalmi iskoláé is.

Mint az írásból is kiderült, sokféle erdészjelvény létezik. Ezek megismeréséhez szakirodalom is rendelkezésre áll. A Nyírádi Lajos és dr. Rácz Józsefné által készített *Erdészeti vonatkozású magyar érmék és plakettek* című, 1993-ban megjelent könyvben jó néhány jelvényt is bemutatnak a szerzők.

Köszönetet mondok Berdó József gyűjtőnek, aki megengedte, hogy gyűjteménye darabjait fotókon örökítem meg, továbbá dr. Sárvári Jánosnak, könyvtárunk őrének, a szakmai segítségért.

Andrés Pál
okl. erdőmérnök

10 éves erdészeti törzsgárdajelvények